

Magyarország Gyermekszemmel.
Linómetszetekben

Ha azt halljuk, hogy általános és középiskolások elbicikliztek mintegy 1400 településre és elkészítettek mintegy 8300 linómetszetet, nyilván valami nagy, országos akcióra gondolunk, egy központban kitaláltak valamit, aztán megcsinálták. Kicsit gyanús lehet, hogy akkor miért nem láttuk az eredményt, hol vannak a remekművek, na, nyilván elfogyott a pénz, a lendület, vagy az elkészült munkák minősége hagy maga után kívánnivalókat.

Ha mégsem, akkor pedig nyilván egy megszállott biciklista rajztanár van a dolog mögött, aki egész évben erre készült a gyerekeivel, valahogy jóvá kell tenni az évközben épp csak eldöcögő órákat. Konrád György panaszkodik valahol az efféle figurákról. Folyton ki kell találnak valamit, amivel valahogy az előtérbe kerülhetnek. Valamiért jobb ott az előtérben. Hát, még ha egy kis pénz is van vele.

Pályakezdő rajztanárként nem gondoltam volna, hogy bármit is kitalálhatok, minden energiám arra ment el, hogy bevigym az órákra, amit mások kitaláltak. (Barcsay kör, Gál Imre rajzsakkör, Gyik Műhely, Apagyi Mária – Lantos Ferenc, Koltai Magdolna, Zombori Béla, hogy csak néhány programot, nevet említsék.) Az előtértől pedig kifejezetten félttem.¹ Mások persze máshol találták ki azt a valamit, az adaptálás során, ha az ember odafigyelt, minden módosult valamelyest, néha annyit, hogy az már egészen más lett. A linómetsző országjárásnak is voltak ilyen apró előzményei, de Balog Eszti kérdése, Pápai Judit lelkesedése nélkül, nem lett volna belőle országjárás.

Apró előzmények

Ha az ember rajzot kezd tanítani a hetvenes évek közepén egy kis falusi iskolában, és látja a szakfelügyelője (Marton László) szakkörében készült linómetszeteket, nyilván a homlokára csap. „Hát persze! Így jut is marad is, nem kell tovább ennem magam, hazavigye a gyerek a gyönyörű munkáját, vagy kitegyük az iskola falára. Elkezdünk hát linót metszeni.

A Gaál Imre szakkör kiállított Szolnokon Morvay László előadást tartott, bepillantottunk egy önszerveződő, gazdálkodó csoport életébe. Én addig idegenkedtem a pénzezésről, technikázgatótól. Nem mondom, hogy a kiállítás, a bepillantás letaglózott, voltak fenntartásaim, de az ötödikes tanmenetemet játékosabbra terveztem, és belevágtunk a metszetek eladásába. Kiállításokat rendeztünk, játszóházakat tartottunk, meg mindenféle barter vállalkozásokba bonyolódunk. Képeslapokat metszettünk vállalatoknak, cserébe termékeket, vagy készpénzt adtak. Már volt annyi pénzünk, hogy az órán minden gyerek megtanulhasson linót metszeni. Egyre többen jöttek a szakkörbe.

Ha az ember osztályfőnök is volt, és komolyan vette a havi egy kötelező rajgyűlést, amit persze kirándulássá, a városi iskolába áttelepülve uszodázássá konvertált, természetesen jött a nyári osztálytábor ötlete. Mivel ekkoriban a megyei úttörőszövetség minden nyáron „leszervezett” egy kerékpártábort, ingyen szállás, jelképes összegű étkezés, ide nevezünk be osztályaim kerékpárképes tagjaival. (Érdekes volt az első éjszaka, tízegynéhány fiú készülődött elalváshoz az egyik teremben, három lánynak a másik teremben kellett volna aludnia. „Ez hülyeség, csak nem fognak ott hárman árválkodni! Aludjunk együtt! Ha valaki öltözik, majd nem nézünk oda!” Azon túl ez alapszabály lett.)

Megint csak természetes volt, hogy egy tavaszi napon kibiciklizzünk Zagyvarékasra szép régi házakat rajzolni.

- Elmegyek a Postára, veszek egy képeslapot!
- Á, ilyen kis falvaknak nincs képeslapja?
- Miért nincs?
- Nagyon sokba kerülne. Drága a fotós munkája, sokba kerül a nyomdai klisé, és - mivel legfeljebb néhány száz példányt lehetne eladni – erősen ráfizetéses lenne.
- Nagy kaland! Metsszük ki a rajzokat, és nyomjunk róluk képeslapot!
- El is lehetne adni.
- Á, mire lenyomsz százat, megunod az életed!
- Akkor a nyomdával kellene nyomatni.

¹ Kisebbségi ideológiai, nagyobb részt praktikus okokból. (Kisebbségi baj, hogy „a fekélyhez kapcsol”, nagyobb, hogy elvisz egy csomó időt. Ugyanakkor persze a „Légy valaki, légy tekintélyes, légy híres! – ott volt az emberben. A megoldást az „arra érdemesek, hasonzorúék” figyelme jelentette.)

- Nem rossz ötlet, ha a dúcra nyomják, kliséköltség sincs. (Azt már nem részleteztem, hogy beállítás, ez-az, de Forgó Gyuszi nyilván megcsinálja a Szoltisz nyomdában anyagköltségért.)

- A nyári biciklitáborban mindenhol csinálhatnánk metszeteket, ahol megalszunk.

- Vagy szervezhetnénk egy olyan tábort, ahol a megye összes településén átbicikliznénk, és akkor minden falunak, városnak elkészíthetnénk a képeslapjait. Gazdagok leszünk! (Tényleg, miért ne szervezhetnénk valahonnan egy leselejtezett Grafopress gépet, és akkor magunk is nyomhatnánk a lapokat.)

Na, de mindezt valahogy meg is kell szervezni.

Olvasótábor ügyben már kapcsolatban voltam a Megyei Könyvtárral. Bementem Pápainé Kemenczy Judithhoz az ötlettel. Nagyon fellelkesült, néhány hét alatt megszervezte az egészet. Mindenütt a könyvtárosok voltak a helyi szervezők. Ingyen kaptunk szállást, ingyen ebédet, cserébe foglalkozást tartottunk a helyi gyerekeknek.

A megyében volt még néhány szakkör, ahol linót is metszettek, egyikük vezetője, a kisújszállási Bulkai Juli - csatlakozott hozzánk néhány tanítványával. Egész nap dolgoztunk, néha még egy fél óra sem jutott játékra, fenn voltunk majdnem éjfélig. Minden nap lenyomtuk az összes dűcot, sőt még színesbe is átnyomtuk és kimetszettük őket. Embertelen munkának láttam, de a gyerekek élvezték.

Ugye jövőre is lesz? Legyen.

Bejárjuk sorra a megyéket, nyilván mások is csatlakoznak majd hozzánk, futótűzszerűen terjed az akció, néhány év alatt kész lesz az egész országot ábrázoló metszetsorozat. Persze azért utána sem fogjuk abbahagyni a bicikliztetést, nyaranta eltekerünk a hasonszőrűekhez, de erre nem kell heteket szervezkednünk. Mert egy ilyen túra megszervezése azért nem kis munka.

(<http://szavaiistvan.x3.hu/metszokormagyogye/nagycsoportvezetokrtf2004.htm>)

Ahhoz, hogy másutt is metszőkörök támadjanak, közzé kell tegyük a legfontosabb tudnivalókat a linómetszésről, meg mellékelnünk kell hozzá olcsó eszközöket.

Kiadtunk egy kis füzetet a linómetszés technikájáról. Gyártani kezdtük a vésőket, festékező hengereket, tubusolgattuk a nyomdai hulladékból visszamentett festékeket, daraboltgattuk a Pannonplast hulladékból származó linót, küldözgettük a kis csomagokat, a művészellátóénál lényegesen olcsóbb áron.

Közben egyesületté alakultunk, a pénzügyeink most már teljesen törvényesekké váltak. Adtunk-vettünk, szponzorokat gyűjtöttünk, pályázatokat írtunk, pár száz forint befizetésébe került fejenként az országjárás. Akinek ez is sok volt, ingyen is jöhetett.

A második megyejárásra, Csongrád megyébe már negyvenvalahányan indultunk három nagycsoportban. Szeged az utolsó állomás, ott találkozott a három nagycsoport. Megjöttek Patríciaék, gyönyörű metszetekkel, jó hangulatban, de a tanárok nélkül.

-Hova lettek?

- Á, próbálták játszani a szokásos parancsolgató tanárszerepet, mi visszavertük, erre hazautaztak. De jól elboldogultunk nélkülük is.

Szóval a túrát két gimnazista vezette, meg kell hagyni, mintaszerűen.

Minden évben sorra vettünk egy-egy megyét. A városnak hála vettünk húsz Csepel Schwinn váltós biciklit, hálósákokat, kerékpáros táskákat is készített egy bőripari vállalat. Nagyot dobott a túrateljesítményeken, a hangulaton. Új csoportvezetők jöttek a tanítványaikkal, Ferenczy Tünde Kismarjáról, Koczka István Budapestről, Darabontné Juhász Zsuzsa, Nagy Katalin, Nagy Dénes Szolnokról. Ez volt a túra aranykora. Bevételeinknek hála szinte ingyen túrázhattunk.

Tavasszal megkezdttük a kerékpáros edzéseket, értesítettük a megcélzott megye iskoláit, kezdtek jönni a visszajelzések, kialakítottuk a menetrendet, a szálláshelyekre megküldtük a linómetsző egységcsomagokat, aztán elindultunk, az iskola elől, a távolabbi megyébe vonattal. reggelente kettő-négy fős kiscsoportok indultak neki az utaknak, hogy valahol foglalkozást tartsanak, együtt metsszenek a helybeli gyerekekkel, és persze a nyomtatokat is elkészítették, lábbal taposgatva. Ha

nincs fogadás, rajzoltanak egy-egy képet, amit majd az aznapi szálláshelyen metszettek ki. A szálláshelyeken délután méta, foci, krikett, kosármecsek a helybeliekkel, este benti játékok. Lámpaoltás után esti mesék, Reggel gyors öltözés, reggeli, aztán felpakolás, újabb szétrajzás. Este majd egy új szálláshelyen gyűlünk össze. Közben persze találkozunk a települések érdekes embereivel, helytörténészek meséltek, Földi Péter a festményit mutatta, Kurtág György és Márta néni zongorázott... élmény élmény hátán. A legnagyobb élmény persze maga ez a játékos, munkás együttlét. Gyorsan, hatékonyan kipakolni a reggelit, vacsorát, mosogatni, takarítani, hogy minél több idő maradjon a munkára, játékokra, beszélgetésekre.

A túra után aztán itthon gépi nyomatosorozatok is nyomtunk. Néhány településről megrendeléseket kaptunk, kiadtuk 25 település képeslapjait. Közben a katonai repülőtér felszámolta a nyomdáját, nekünk adtak egy téglaysajtót, betűkészleteket meg részben a Verseyhy nyomdából, részben a Grafopress vállalatától kaptunk. Úgyhogy már saját műhelyünkben is készültek kis sorozatszámú képeslapok. Ezek nem kerültek forgalomba. Takács Géza megemlítette, hogy Esterházy Péter szeretett volna egyszer Magyarország valamennyi településén átutózni. Végül is mi is valami hasonlóan utazunk, tudtuk róla, hogy szeret képeslapokon levelezni, küldtünk hát neki a képeslapokból. „Én egyébként évek óta a Szolnoki metszőkör által készített levlapokon levelezek, vagy hát lapozok; azért is szeretem a lapjaikat, mert keveset lehet rájuk írni, *drága angyalom*, és már a lap alján vagyok, hála istennek, Különösen jó, ha németül kell írni, *sehr geehrte*, hopp és már nem is lehet folytatni. Napi kapcsolatban vagyok így velük, naponta megérintem így a munkájukat, ily módon ismerősek nekem ezek az ismeretlen (már nem is) gyerekek, akiknek köszönettel tartozom.”

Elküldtük a Postaigazgatóságnak metszeteink kicsinyített fénymásolatait. Nem mutatnának jól egy bélyegsorozaton? „Kérésüket előjegyeztük!” (Azóta elkallódhatott valahol az az előjegyzés.)

Aztán teltek az évek, a sporttagozatos iskolából átmentem a művészeti iskolába, itt főleg alsósokkal dolgoztam, kezdett megfogyni a túrák utánpótlása. Az első túrázók már dolgoztak, másra kellett a szabadság, újak pedig nem jöttek, mert hiányzott az évközi „együttes élmény.” Akik túravezetőkként csatlakoztak, saját táborokat szerveztek, de ezek inkább hagyományos képzőművész táborok voltak.

2003-ban Győr-Moson-Sopron megyébe indultunk, az utolsó napokban jöttünk rá, hogy már csak három általános iskolásunk maradt. A többiek középiskolások, egyetemisták. Döntöttünk, bármennyire is rossz ránézni a térképre, ha jövőre nem sikerül valamelyik általános iskolában megkapaszkodni, akkor kihagyunk néhány évet, és csak civilben biciklizünk, rajzolunk, metszünk, a magunk örömeire. Ami eddig történt, jó volt, ami ez után jönne már csak erőlködés lenne. Ennyire futotta. 1990-2002 között 196 túrázó 1400 települést járt be a háromezreszázegynéhányból. (Egyik nyáron még egy Székelyudvarhely környéki túra is megesett.) Elkészült mintegy nyolcezer metszet. Barátságok születtek, némelyiküknek házasság lett a vége. Egy fiúcsapat pedig gyalogtúrákkal folytatta, amik azóta is tartanak, persze már feleségekkel, gyerekekkel együtt. Hogy feltámasztható lenne-e a túra? Megmetszhető lenne-e a maradék öt és fél megye? Részünkről már biztosan nem. Iskolánk közben sportiskolává alakult, a „szaksportolók” napi edzésrendjébe nem fér be a kerékpáros felkészülés, a versenyrend nem enged meg két hét kiszakadást. De talán valahol valakiknek lenne hozzá kedvük, idejük, erejük.

